AUT, XLVII, 2009, p. 205-214

SPIRIT ROMÂNESC ŞI EUROPEAN LA MARTHA BIBESCU, ELENA VĂCĂRESCU ŞI ANNA DE NOAILLES

de

Cornelia STANCU

Am auzit foarte des în anii de după revoluţie sintagma ,,intrarea României în Uniunea Europeană". Se vorbeşte, de asemenea, despre cetăţenie europeană, valori europene, unitate în diversitate şi despre modele. Dincolo de costurile şi beneficiile sale strict economice, integrarea europeană reprezintă, în primul rând, acceptarea de către statele candidate a unui sistem de valori definitorii pentru Uniunea Europeană. De aceea perspectiva integrării ridică pentru statul respectiv numeroase întrebări referitoare la propriile valori, ca parte a identităţii sale naţionale, precum şi la compatibilitatea acestora cu cele europene.

Valorile româneşti sunt definite din perspectiva sistemului axiologic reprezentativ pentru comunitatea naţională, în timp ce valorile europene sunt parte a unei identităţi aflate în curs de cristalizare. Problematica raportului dintre valorile europene şi cele româneşti este astfel abordată în contextul mai general al raportului dintre identitatea naţională şi cea spre care se tinde, identitatea europeană.

România caută a-şi asuma aşadar deviza europeană ,,unitate în diversitate'', a percepe în mod corect şi constructiv raportul dintre identitatea naţională şi cea europeană. Acest aspect definitoriu pentru integrarea valorilor româneşti în sistemul de valori europene presupune o cuoaştere în profunzime a acestora şi un proces complex de prefacere la nivelul mentalităţilor, a formării în cele din urmă a unui mod de gândire european, în care coexistă într-un mod fericit şi echilibrat chintesenţa gândirii franceze, engleze, germane, româneşti şi nu numai. Este un permanent efort de cunoaştere de sine, de asumare a identităţii naţionale şi europene, un dialog continuu al culturilor. Toate acestea sunt caracteristici

BDD-A6443 © 2009 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

ale unui fenomen de mare complexitate culturală şi lingvistică: francofonia, care se împleteşte în spaţiul românesc cu un alt fenomen nu mai puţin amplu, cel al francofiliei.

Între zonele de difuzare ale limbii franceze, Europa Centrală şi de Est se conturează ca spaţiu lingvistic care a adoptat limba franceză ca limbă de cultură, independent de orice factor de natură geografică sau istorică.

Sub acest aspect, România ocupă un loc important între ţările din Europa Centrală şi de Est, fiind a doua ţară francofonă după numărul de locuitori. „Dacă în alte ţări francofone limba franceză a fost şi un instrument al colonializării, mijloc de combatere a metropolei şi/sau instrument al solidarităţii umane, în România limba franceză – neimpusă de vreo autoritate – s-a răspândit datorită unui complex de factori de ordin lingvistic, istoric şi cultural, care au făcut ca noi românii, să nu mai fim numai francofon – prin limbă, educaţie, instruire şi cultură – ci şi francofili. Conştiinţa originii noastre comune latine a jucat un rol foarte important în dezvoltarea francofoniei şi francofiliei noastre, în apariţia şi menţinerea ataşamentului nostru faţă de Franţa”[1].

În lucrarea sa *Identitate în ruptură*, Sorin Alexandrescu încadrează în spaţiul cultural european *culturi marginale* şi *culturi de centru,* printre acestea din urmă fiind amintite cultura franceză, italiană, spaniolă, germană; autorul vorbeşte despre comportamentul istoric al ţărilor româneşti de la voievodate până la România comunistă, ca fiind unul de margine de imperiu politic şi cultural şi accentuează în mod deosebit că „o cultură marginală nu este o cultură inferioară, e o cultură altfel decât cultura care se face la centru, o cultură de interferenţă”[2].

Revelatoare pot fi în acest sens cuvintele Elenei Văcărescu, din care transpare modalitatea de raportare a unei culturi şi civilizaţii *marginale*, *de interferenţă* la o cultură percepută ca fiind de centru, anume cea franceză: „Modul de viaţă francez este un admirabil ideal omenesc şi un mijloc de perfecţionare a civilizaţiei... În zilele noastre înnourate de tot felul de idei şi de acte excesive echilibrul francez e plin de învăţăminte. Nu e vorba, desigur, să luăm Franţa drept model al dezvoltării sociale şi spirituale. Am depăşit de mult stadiul imitaţiei servile. Nicio ţară din lume nu poate servi altei ţări drept pildă permanentă. Numai istoria rău concepută pretinde că un fenomen omenesc se poate reproduce identic sub altă latitudine. Nu dorim un model, ci exemple de meditat, exemple ce trebuiesc gândite personal, în lumina împrejurărilor specifice de la noi”[3].

---

[1] Xavier Deniau, *Francofonia*, Bucureşti, Editura Niculescu, 1996, p.10-11.

[2] Sorin Alexandrescu, *Identitate în ruptură*, Bucureşti, Editura Univers, 2000, p. 34.

[3] Elena Văcărescu, *Din amintirile Elencuţei Văcărescu*, Bucureşti, Editura Paideia, 2000, p. 113.

BDD-A6443 © 2009 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

Alături de Elena Văcărescu dorim să aducem în atenție încă două scriitoare de origine română care au scris în limba franceză şi care aparţin prin aceasta spațiului francofon: Martha Bibescu şi Anna de Noailles.

Încorporată literaturii franceze de aproape toate istoriile literare, dicționarele şi lucrările de specialitate, Martha Bibescu este, alături de Anna de Noailles (care nu cunoştea limba română), singura care n-a scris niciodată în româneşte. Elena Văcărescu, Iulia Haşdeu, Ilarie Voronca, Tristan Tzara, Panait Istrati au fost scriitori bilingvi, scriind, cel puțin în perioada de început, în limba română. Opțiunea scriitoarei în favoarea limbii franceze a fost stimulată de atmosfera spirituală în care s-a format.

Născută la Bucureşti în 1886, ca fiică a lui Ion Lahovary şi a Smarandei-Emma, care descindea din ramura moldoveană a domnitorului Constantin Mavrocordat, scriitoarea a fost educată în una dintre acele familii legate prin sânge şi alianțe cu câteva din cele mai vechi familii româneşti şi europene.

După strălucite studii juridice făcute la Paris, Ion Lahovary, tatăl scriitoarei, activează în magistratură şi în cadrul partidului conservator pe listele căruia este ales deputat. Participă ca voluntar în războiul pentru independență de la 1877, în legătură cu care a elaborat un prestigios volum intitulat *Souvenirs d'un volontaire de l'Armée roumaine* (Plevna, 1877), cu o prefață de Martha Bibescu. Mai târziu a deținut funcțiile de ambasador al României la Paris, ministru de externe şi preşedinte al senatului. La reuniunea Consiliului de Coroană din 3 august 1914 a susținut neutralitatea țării, şi mai târziu intrarea în război a României de partea puterilor Antantei în vederea realizării idealului nostru național. Om politic cu stare de spirit patriotică, orator şi scriitor, a servit cu pasiune interesele țării sale; legătura afectivă cu fiica sa Martha a fost hotărâtoare pentru dezvoltarea capacității ei de observare, receptare şi înțelegere a marilor probleme politice care frământau Europa acelor vremuri, în ciuda vârstei ei fragede.

În 1905 Martha Lahovary se căsătoreşte cu George-Valentin Bibescu, care descinde şi el dintr-o veche familie europeană, fiind fiul lui George, ofițer în armata lui Napoleon al III-lea şi al prințesei de Bauffremont, Henriette de Caraman-Chimay; George Valentin este în acelaşi timp nepotul lui Gheorghe Bibescu, domn al Țării Româneşti (1843-1848). Prin căsătoria sa cu un nepot de domn, căsătorie care a stârnit senzație în lumea aristocratică din România şi din Franța, Martha Bibescu capătă titlul de „principesă" şi devine proprietara castelelor de la Mogoşoaia şi de la Posada. Castelul de la Mogoşoaia a aparținut lui Constantin Brâncoveanu. Restaurarea acestuia devine pentru ea o datorie de onoare, căreia i se dedică cu întreaga pasiune a sufletului ei însetat de

BDD-A6443 © 2009 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

frumos şi de dragoste pentru istorie. Timp de şaptesprezece ani (1911-1927) se străduieşte, alături de un arhitect veneţian, să redea strălucirea pe care castelul o avea pe vremea ctitorului său. Mogoşoaia şi într-o mai mică măsură Posada, au fost adevărate centre culturale şi chiar politice cunoscute în lumea întreagă, locuri de popas în care personalităţi europene au petrecut clipe de destindere menite să arunce o lumină favorabilă ţării noastre. Mogoşoaia era marea bucurie a scriitoarei, nefiind vorba numai de o încântare estetică, ci mai ales de un centru pentru ideea de unificare a Europei. „Eu sunt acul prin care trec filamentele şi firele Europei noastre dezbinate, pentru a fi împletite într-un singur şnur”[4], îi plăcea Marthei Bibescu să le spună prietenilor săi, când o felicitau pentru o întrunire internaţională reuşită care avusese loc la Mogoşoaia.

Căsătoria cu prinţul George-Valentin Bibescu, membru al partidului liberal, numit de regele Carol al II-lea senator de drept pentru meritele sale pe tărâmul aviaţiei, ales în 1931 preşedinte al Federaţiei Române de Aeronautică, i-a oferit prilejul de a cunoaşte numeroase personalităţi din lumea aviaţiei şi de a se afla în chiar centrul unui domeniu care era în perioada respectivă la începuturile sale. În *Jurnal berlinez ´38*, scriitoarea va evoca momente din programul Congresului Federaţiei Aeronautice de la Berlin, precum şi întâlnirile sale cu Kronprinzul Wilhelm al III-lea, reprezentant al lumii nobiliare germane şi cu Hermann von Göering, stăpânul secund al celui de-al treilea Reich. Ne sunt dezvăluite în jurnal opiniile Marthei Bibescu referitoare la Germania şi la poporul german, subiective în mare măsură, date fiind relaţiile ei personale cu Kronprinz-ul Wilhelm al III-lea, adică cu casa regală a Prusiei şi contactul ei cu mai-marii regimului nazist. Scriitoarea sugerează de asemenea atmosfera din Europa dinaintea celui de-al Doilea Război Mondial şi se dovedeşte o bună cunoscătoare a relaţiilor dintre principalele puteri europene la acea dată.

Tot prin căsătorie ea devine verişoară cu Elena Văcărescu şi cu Anna-Elisabeta Brâncoveanu, contesă de Noailles. Frecventele ei călătorii la Paris, apoi stabilirea definitivă în capitala Franţei în 1945 au favorizat întreţinerea unor legături intelectuale cu scriitori ca Marcel Proust, Paul Claudel, Paul Valéry, Jean Cocteau, François Mauriac, André Maurois, Anatole France. Pe de altă parte, aproape toţi scriitorii francezi care au vizitat România între cele două războaie mondiale au fost şi oaspeţii Marthei Bibescu la castelul Mogoşoaia, unii dintre ei venind în România

[4] Christine Sutherland, *Fascinanta Martha Bibescu şi lumea ei*, Bucureşti, Editura Vivaldi, 2004, p.10-11.

BDD-A6443 © 2009 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

chiar la invitația ei personală. Menționăm pe Robert de Flers, Ramon Fernandez, Georges Duhamel, Antoine de Saint-Exupéry.

Este cu totul remarcabil pentru România faptul că scriitoarea se bucură de numeroase relații cu personalități din mediul politic şi diplomatic englez, alături de cel francez şi german: Winston Churchill, Ramsay MacDonald, în mai multe rânduri prim-ministru al Angliei, care îi prefațează cartea *Le destin de Lord Thomson of Cardington,* scrisă în memoria lui Christopher Birdwood, Lord of Cardington. Iată cum descria acesta din urmă relația cu scriitoarea în nuvela *Smaranda*, dedicată ei: „Din partea Smarandei ai parte de o camaraderie prețioasă, în care partea romanțioasă se îmbină cu stimulul intelectual. Ea ştie să asculte; râde la glumele britanice, sugerează parolele franțuzeşti; e în stare să dea luciu chiar şi conversației unor bărbați stupizi, să emoționeze mințile încete şi obosite; ne face să dăm ce avem mai bun şi ne foloseşte limba, traducând cu îndrăzneală; să o asculți vorbind englezeşte este cel mai bun mijloc pe care-l ştiu ca să înveți franțuzeşte şi, cu siguranță, şi cel mai plăcut. Dar, mai presus de toate, ea înțelege. (...) îi înşir cum credeam eu că ar trebui dusă campania ca să putem într-adevăr câştiga războiul, [n.a. Primul Război Mondial] şi nu doar ca să reuşim să supraviețuim ceva mai mult decât nemții la hemoragia morală şi materială. Îmi împărtăşea părerile”[5].

Martha Bibescu a fascinat cu personalitatea ei cele mai distinse cercuri intelectuale, diplomatice şi mondene din Franța, România şi din alte țări ale lumii. Prezența ei era căutată şi dorită pentru conversația strălucitoare, în care scăpăra ascuțişul ironiei şi finețea umorului; era spirituală şi plină de vervă. Fenomenul se explică prin prestigiul pe care scriitoarea l-a câştigat treptat în lumea literelor, dar şi prin vasta sa cultură, prin curiozitatea şi orizontul său neobişnuit de largi. Am putea adăuga la acestea stăpânirea perfectă a limbilor franceză şi engleză, deplina ei ancorare în contemporaneitate, interesul față de nou, ea fiind şi o neobosită călătoare ce a străbătut patru continente. .

Ca un aspect complementar, România şi realitățile ei, luate în sensul cel mai larg, constituie una dintre temele esențiale ale operei sale. Iată cum aprecia Regele Ferdinand al României romanul *Izvor, ţara sălciilor*, definitoriu pentru spiritul poporului nostru, al țăranului român în mod particular, într-o scrisoare adresată autoarei: „Cartea dumitale este o încântare. (…) *Isvor* m-a însoțit permanent în cele trei săptămâni de vacanță de Paşte, petrecută la Scroviştea. Superbă exprimare şi înțelegere a

[5] Martha Bibescu, *Destinul lordului Thomson of Cardington* urmat de *Smaranda,* de generalul de brigadă Thomson of Cardington. Prefață de James Ramsay MacDonald, prim-ministru al Angliei. Traducere de Vasile Zincenco. Cuvânt înainte de Ion Bulei, Bucureşti, Editura Compania, 2002, p. 146.

BDD-A6443 © 2009 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

oamenilor noştri de la ţară – această ciudată combinaţie de copilărie şi filosofie profundă, de resemnare şi permanentă speranţă, de luptă a subconştientului între superstiţii şi creştinismul atât de prost definit şi aşa de greu de înţeles pentru ei…
Sper din toată inima că îmi vei scrie. Cu profundă afecţiune, Ferdinand”[6].

Întreaga activitate literară, culturală şi diplomatică a Marthei Bibescu este marcată, aşadar, de un profund spirit românesc şi european. Lăsând în urmă o operă variată – romane, jurnale, corespondenţă literară, eseuri, evocări, scrisă exclusiv în limba franceză, prin care însă transpare constant sufletul poporului român, ea îşi face pe deplin datoria faţă de ţara de origine. Această operă este înscrisă în circuitul prestigioasei literaturi franceze, prin extensie europene.

Elena Văcărescu (21 septembrie 1864 - 17 februarie 1947) s-a născut la Bucureşti într-o foarte veche şi vestită familie de boieri, ca fiică a diplomatului Ioan Văcărescu şi a Eufrosinei Fălcoianu. Scriitoarea mărturiseşte că familia din care provine a fost familia de intelectuali cu deosebire a României de odinioară[7]; şi că „Mama mea aparţinea şi ea unei vechi familii de boieri – Falcoianii – prezenţi în toate cronicele de altădată ale Valahiei”[8].

Rolul politic, diplomatic şi cultural al familiei Văcărescu a fost esenţial în formarea conştiinţei naţionale, într-o perioadă în care Principatele Române erau răvăşite de războaiele ruso-turco-austriece, iar cultura era dominată de limba greacă.

Elena Văcărescu studiază la Paris unde are privilegiul de a se forma pe lângă poeţi faimoşi: parnasienii Sully Prudhomme, a cărui elevă a fost, José-Maria de Hérédia, Leconte de Lisle. Pe parcursul existenţei sale are privilegiul de a cunoaşte şi de a se bucura de compania lui Victor Hugo, Charles Baudelaire, Paul Valery, Frédéric Mistral. Spirit deschis şi clarvăzător îşi găseşte propriul drum în ceea ce priveşte creaţia literară.

O perioadă demnă de remarcat şi de o deosebită importanţă pentru formarea personalităţii Elenei Văcărescu este cea petrecută la Curtea regală din România, alături de regele Carol I, de regina Elisabeta, cunoscută sub pseudonimul literar Carmen Sylva şi de prinţul moştenitor Ferdinand, în calitate de domnişoară de onoare a reginei. După ruperea logodnei cu viitorul rege Ferdinand, poeta se va stabili definitiv în capitala Franţei, unde paralel cu activitatea literară va desfăşura o amplă activitate politică şi diplomatică care îi va contura personalitatea europeană.

---

[6] Christine Sutherland, *op. cit.*, p. 337.
[7] Cf. Elena Văcărescu, *Memorii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989, p. 111.
[8] Elena Văcărescu, *op. cit.*, p. 112.

BDD-A6443 © 2009 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

În timpul Primului Război Mondial susține cauza României. Între anii 1914-1916, Elena Văcărescu desfăşoară o bogată activitate publicistică, scriind numeroase articole în slujba țării sale. Iată numai câteva titluri grăitoare prin ele însele, găzduite în paginile ziarelor „Adevărul" şi „Dimineața" unde colaborarea ei este mai susținută: „*România în ajunul războiului*" („Dimineața", 15 noiembrie 1913), „*Taina sângelui*" („Adevărul", 28 august 1914), „*Şi cu ce dor*" („Adevărul", 7 ianuarie 1915), „*O vatră strămoşească*" („Adevărul", 22 octombrie 1915).

După declanşarea războiului, scriitoarea este alături de țara natală care trece prin grele încercări. Una dintre acțiunile de larg ecou pe care ea le organizează este publicarea unui număr special al revistei „Les Annales", dedicat României, unde semnează articolul „*En Roumanie pendant la guèrre*", un ciclu de cinci poeme sub titlul „*Les Chants et Légendes du cobzar*" şi memorabilul poem „*Mon Pays*".

La Paris şi în numeroase oraşe din Franța, Elena Văcărescu organizează, în anii 1917 – 1918, conferințe şi adunări publice în favoarea eliberării teritoriului românesc şi strânge fonduri de întrajutorare cu sprijinul prietenilor francezi.

După încheierea păcii de la Bucureşti, în condițiile ce se vesteau prielnice pentru cauza desăvârşirii unității naționale, scriitoarea se pronunță, alături de alți compatrioți sosiți în capitala Franței, pentru înființarea, la 6 septembrie 1918, a Consiliului Național al Unității Române, din care fac parte personalități politice, literare şi ştiințifice de renume: Take Ionescu, Nicolae Titulescu, Octavian Goga, Constantin Mille, Traian Vuia, dr. Constantin Angelescu. Acest organism național, recunoscut de guvernele unora dintre marile puteri, desfăşoară în Occident o rodnică activitate de popularizare a ideii de realizare a României Mari.

În urma acestor acțiuni, scriitoarei i se va încredința prima misiune oficială de către guvernul român: numirea ei ca membră a delegației române participante la Conferința de pace de la Paris (ianuarie 1919 – ianuarie 1920).

Timp de două decenii, cât timp va dura Societatea Națiunilor, Elena Văcărescu se numără printre aceia care cultivă cu neclintită credință speranța de a alunga spectrul războaielor din existența popoarelor. Credo-ul şi-l va mărturisi în nenumărate rânduri: „Cred în viitorul Societății Națiunilor! O consider din ce în ce mai aptă să slujească, prin opera sa, cauza păcii... Rostul

BDD-A6443 © 2009 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

meu acolo este de trudă şi bucurie, căci în aceasta constă vitalitatea unei instituţii care nu are asemănare în istoria umanităţii”[9].

În capitala Franţei, scriitoarea desfăşoară o activitate atât de intensă şi de variată, încât nu puţini din cei care o cunosc se află în faţa unui fenomen: misiuni diplomatice, întâlniri şi conferinţe internaţionale (multe dintre ele dedicate marilor noştri scriitori: Bălcescu, Alecsandri, Rossetti, Creangă, Eminescu), comitete şi jurii literare, prezenţă publicistică bogată în numeroase reviste şi ziare, colaborări literare fructuoase cu versuri, evocări, eseuri, schiţe, memorii, prefeţe, traduceri, ajutorul zilnic dat zecilor de oameni (cei mai mulţi români) care bat la uşa ei pentru un sprijin de suflet, turnee de conferinţe în Franţa şi în alte ţări.

De asemenea, Elena Văcărescu ţine casă deschisă pentru suflet şi spirit, pentru România. Iată cum descrie salonul său din Paris unul dintre scriitorii români care i-a trecut pragul: „În încăperile care păstrează atmosfera arhaică a interioarelor boiereşti de acasă, se perindă scriitori, gânditori, oameni politici, artişti ai celui mai ermetic Paris, cuceriţi cauzei noastre, deveniţi treptat prieteni pentru ceasurile bune, ca şi pentru cele rele: o lume pentru care legenda se destramă şi lasă limpede ochilor realitatea românească. Nu s-ar putea face României un serviciu mai bun şi mai eficace.(…) De la uşă, casa devine ospitalieră, ca orice adăpost ocrotitor de la tine din patrie”[10].

În epoca în care personalitatea ei atinge un renume internaţional, îmbogăţită fiind cu adevărate valenţe europene, i se vor oferi, atât în Franţa cât şi în România, incontestabile dovezi ale înaltei preţuiri de care s-a bucurat.

Poate cea mai mare şi mai râvnită satisfacţie este recunoaşterea ei în patrimoniul spiritual românesc, prin primirea în Academia Română, în 1925, la propunerea lui Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, I. Al. Brătescu-Voineşti. Plenul academic votează în unanimitate şi astfel Elena Văcărescu devine prima femeie primită în Academia Română.

Dorim să o amintim în final şi pe Anne-Elisabeth de Brâncovan (1876-1933), viitoare contesă de Noailles, nepoata domnitorului Gheorghe Bibescu, ultimul domn al Ţării Româneşti şi a Zoiei Mavrocordat, fiica adoptivă a ultimului domnitor brâncovean.

Anna de Noailles porneşte din chiar centrul unei culturi de centru, Parisul, aşa cum mărturiseşte în primele rânduri ale lucrării autobiografice

---

[9] *Apud* Juliette Pary, *Chez Mlle Hélène Văcăresco*, în „Ambassades et Consulats”, Geneva, mai, 1930, *apud* Ion Stăvăruş, *Elena Văcărescu*, Bucureşti, Editura Univers, 1974, p. 74.

[10] Cezar Petrescu, *Elena Văcărescu şi principele consort*, în „Cuvântul”, 13 mai 1927, *apud* Ion Stăvăruş, *op. cit*., p. 92.

BDD-A6443 © 2009 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

Cartea vieții mele: „M-am născut la Paris. Încă din copilărie, aceste cuvinte mi-au dăruit o atât de solidă mulțumire, m-au construit într-o asemenea măsură, am cules din ele tâlcul unei şanse atât de aparte şi care avea să-mi conducă întreaga viață, încât aş putea repeta versul lui Verlaine: «Iubirea de patrie este întâia iubire…»”[11]. Românca după tată, grecoaică după mamă, franțuzoaică prin naştere şi formare, ea rămâne, aşa cum s-a născut, în centrul unei culturi de centru, însă îşi dezvăluie, pe parcursul activității literare şi diplomatice, şi obârşia orientală şi românească. Romanul Marthei Bibescu *Izvor, țara sălciilor* şi culegerea de balade populare *Rapsodul Dâmboviței* a Elenei Văcărescu o vor impresiona şi îi vor facilita o legătură afectivă deosebită cu poporul din care se trăgea tatăl său.

Încă de copilă, Anna beneficiază de lecțiile de istorie ale acestuia, care amenajase în locuința de pe Avenue Hoche din Paris un salon cu portretele străbunilor valahi ai familiei: Brâncoveni, Bibeşti, Basarabi. Din păcate, moartea timpurie a tatălui, pe când viitoarea poetă avea numai nouă ani, va întârzia maturizarea simțământului obârşiei în conştiința acesteia.

A fost prietenă intimă cu Elena Văcărescu. În *Elena Văcărescu şi Franța*, aceasta din urmă vorbeşte despre Anna de Noailles, despre pluralitatea ei de origini, de pe urma căreia poeta suferea, aşa cum suferă toți indivizii în a căror structură se amestecă rase diferite. Ea ar fi putut spune că se trage din România frumoşilor ciobani şi din Fanar, unde, sub cenuşa stinsă a unei splendide civilizații mai pâlpâie, încă, flăcări. Dar, în acelaşi timp, se trage şi din Persia Şeherezadei şi din Asia Mică, a cărei faimă a distrus-o Bizanțul. România, pe care n-a văzut-o niciodată – a trecut doar prin ea copil fiind – o interesa mai puțin decât patria spirituală, Grecia, unde a avut drept precursoare atâtea figuri celebre. Grecia îi vorbea mult mai mult, la fel şi Constantinopolul[12]. Totuşi, când a avut ocazia să cunoască *Baladele româneşti* ale Elenei Văcărescu, a fost cuprinsă de un entuziasm fără margini, ce n-a mai părăsit-o. Îşi descoperise o nouă rădăcină care nu germinase.

Alături de Elena Văcărescu, Anna de Noailles a fost prezentă la Adunările Ligii Națiunilor; a fost mereu la curent cu evenimentele din țară, susținându-şi prietenii români în momentele dificile, mai cu seamă în perioada Primului Război Mondial.

Pe măsură ce poeta Anna de Noailles revine în atenția culturii franceze ea va fi probabil redescoperită şi în spațiul românesc.

---

[11] Anna Brâncoveanu de Noailles, Marcel Proust, *Cartea vieții mele; Scrisori către Anna Brâncoveanu de Noailles,* argument, cronologie şi versiune românească de Virgil Bulat, Bucureşti, Editura Univers, 1986, p. 31.

[12] Cf. Elena Văcărescu, *Elena Văcărescu şi Franța: Memorii,* Bucureşti, Editura Cronica, 1998, p 180.

BDD-A6443 © 2009 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)

Ne aflăm, fără îndoială, în fața unor personalități complexe, pline de vivacitate, care aparțin deopotrivă trecutului şi prezentului prin modernitatea ideilor care le-au animat, a căror viață şi operă impun un studiu profund, bazat pe interferență şi interdisciplinaritate. Legate în profunzime de spațiul românesc căruia îi aparțin prin obârşie, chiar numai după tată, în cazul Annei de Noailles, cele trei scriitoare aparțin totodată şi spațiului european, culturii şi literaturii europene. Parcursul lor biografic şi literar ilustrează pe deplin unul din cele mai importante deziderate ale Uniunii Europene de astăzi – „unitate în diversitate" – şi în acelaşi timp contribuția mai veche a României la ideea de unitate europeană şi de realizare a unor organisme internaționale într-o perioadă în care Europa îşi căuta formele instituționale cele mai adecvate.

Istoria culturii româneşti îşi demonstrează astfel complexitatea şi obligă cercetătorii să aprofundeze această zonă care va cunoaşte o bogată reprezentare în plan cultural prin tot ceea ce va însemna exilul românesc.

BIBLIOGRAFIE

Alexandrescu, Sorin, *Identitate în ruptură*, Bucureşti, Editura Univers, 2000.

Beciu, Camelia (coordonator), *Europa şi spațiul public*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007.

Bibescu, Martha, *Izvor, țara sălciilor*, Bucureşti, Editura Compania, 2000.

Bibescu, Martha, *La bal cu Marcel Proust***,** Bucureşti, Editura Odeon, 1998.

Bibescu, Martha, *Katia demonul albastru*, Bucureşti, Editura Prietenii Cărții, 1991.

Bibescu, Martha**,** *Corespondența cu Paul Claudel*. *Scrisorile noastre inedite*, Bucureşti, Editura Albatros, 1992.

Bibescu, Martha, *Destinul Lordului Thomson of Cardington*, Bucureşti, Editura Compania, 2002.

Bibescu, Martha, *Jurnal 1915***,** Bucureşti, Editura Compania, 2001.

Bibescu, Martha, *Un sacrificiu regal. Ferdinand al României*, Bucureşti, Editura Compania, 2000.

Boia, Lucian, *România, țară de frontieră a Europei*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007.

Ciupală, Alin, *Femeia în societatea românească a secolului al XIX-lea*, Bucureşti, Editura Meridiane, 2003.

Durandin, Catherine, *Istoria românilor*, Iaşi, Institutul European, 1990.

Noailles, Anna de, *Cartea vieții mele,* Piteşti, Editura Rotonda, 2009.

Sutherland, Christine**,** *Fascinanta Martha Bibescu şi lumea ei*, Bucureşti, Editura Vivaldi, 2004.

Văcărescu, Elena, *Din amintirile Elencuței Văcărescu*, Bucureşti, Editura Paideia, 2000.

Văcărescu, Elena, *Elena Văcărescu şi Franța: Memorii*, Bucureşti, Editura Cronica, 1998.

Văcărescu, Elena**,** *Regi şi regine pe care i-am cunoscut*, Bucureşti, Editura Compania, 2004.

Zub, Alexandru, *Cunoaştere de sine şi integrare, identitate, durată, devenire istorică*, Iaşi, Editura Al. I. Cuza, 2004.

BDD-A6443 © 2009 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:06:04 UTC)